

Otevřel lidem okna vesmíru dokořán...

Jiří Grygar, Jana Ždárská

Fyzikální ústav AV ČR, Na Slovance 2, 182 21 Praha 8

Významný astronom, špičkový popularizátor vědy a sportovec duší i tělem – to vše je doktor Jiří Grygar. Vědec, jenž vydal nespočet knih, získal mnoho prestižních ocenění, byl předsedou České astronomické společnosti a za astronomii by doslova dýchal. Pro nás všechny ale především ten, který otevřel nám všem okna vesmíru dokořán – to když se v roce 1981 v pořadu „Okna vesmíru dokořán“ objevil na televizní obrazovce a stal se tak astronomickým „učitelem“ českého a slovenského národa. Podrobnosti o tom, co pro něj znamená astronomie, jak posuzuje její dosavadní pokrok, i o jeho lásce k pravdě a ke sportu se dočtete v následujícím rozhovoru.

■ *Jana Ždárská: Vážený pane doktore, vaše rané dětství provázely pozoruhodné historické události. Mohl byste našim čtenářům přiblížit, jak se to vlastně stalo, že jste se už v nejtěplejším dětství stal doslova dvojnásobným uprchlíkem?*

Jiří Grygar: Narodil jsem se v tehdejší Velkoněmecké říši asi 150 m od hranice s Československem. Můj otec byl od roku 1932 přednostou zahraničního celního úřadu ČSR, což byl pozůstatek stavu za monarchie, kdy se podél společné hranice mezi Německem a monarchií zřizovaly společné celnice pro zboží, které putovalo mezi oběma zeměmi. Německý a rakouský celník odbavovali vagony společně, což urychlovalo přeshraniční dopravu. Podél hranice byla řada těchto celnic střídavě na německé a rakouské straně. Po vzniku ČSR připadly ty rakouské půlky celnic nám, a jinak to pokračovalo stejně. Táta uměl dobře německy, takže ho jeho šéfové pověřili vést československou celnici, což zpočátku hladce fungovalo. Jenže o čtyři roky později už v Německu řádl Hitler, a tak se místní Němci začali chovat k tátovi agresivně (byli jsme jediná česká rodina v té vsi ve služebním bytě na celnici), takže táta musel v květnu 1937 naši celnici zapečetit a my jsme odstěhovali zpět do republiky, konkrétně do Opavy, kde táta opět nastoupil do celního úřadu. Sám si tedy pochopitelně na své rodiště pamatovat nemohu; nepamatuji si ani na pobyt v Opavě, protože v září 1938 přišel Mnichov, Opava spadla do Německa a stěhovali jsme se nuceně podruhé – do Ostravy. Být ve dvou a půl letech dvojnásobným uprchlíkem se asi málokomu tehdy přihodilo. V Ostravě

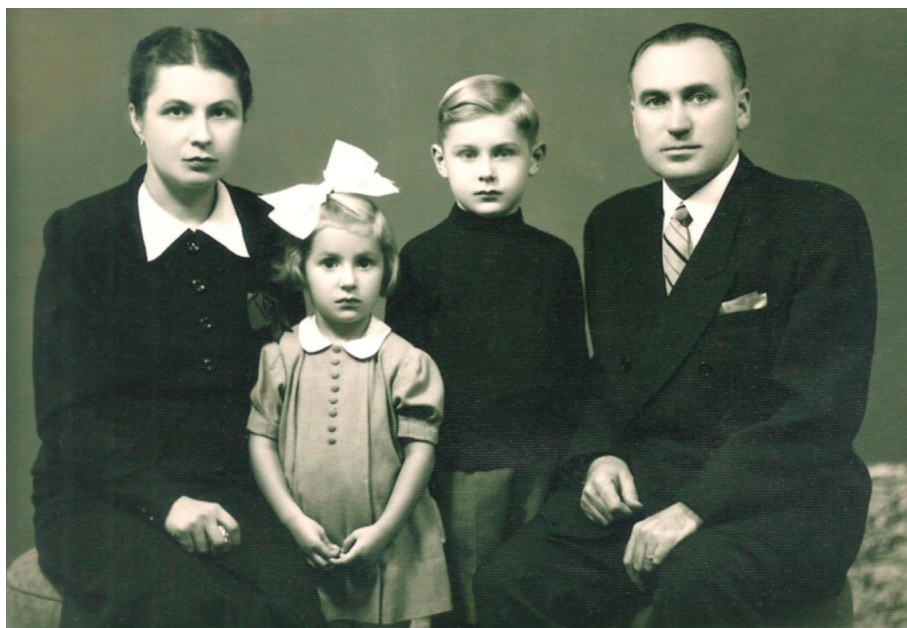
Jiří Grygar na tiskové konferenci věnované Johannesu Keplerovi. Foto: S. Kyselová, AV ČR

jsme se ale moc neohřáli, protože po vypuknutí války byl táta přeložen na celní úřad do Brna.

■ *JŽ: Slyšela jsem vás kdysi vyprávět o tom, jak jste v předválečném období sledoval rodiče, kteří se dívali na obsazování své vlasti*

z okna a jak to na vás tehdy působilo. Podělil byste se s našimi čtenáři o tento zážitek?

JG: Je to drsný příběh, který se odehrál 14. března 1939; tři dny před mými třetími narozeninami. Ráno jsem se probudil a hledal rodiče. Našel jsem je v obýváku, jak se

Rodina Grygarova (1942). Foto: archiv J. Grygara

slech zahraničního rozhlasu se trestá káznicí nebo i smrtí.“ Tím pádem mi rodiče dovolili, abych s nimi poslouchal Londýn a to byla moje silná škola ve vlastenectví. Poslouchal jsem občas Jana Masaryka a hlavně sira Bruce Lockharta, který své komentáře končil okřídlenou větou: „Dobrou noc a pevnou naději.“ S tátou jsme od roku 1942 měli na zdi v ložnici velkou mapu Evropy a tam jsme zapíchávali špendlíky a šňůrky, kudy vede fronta. Od roku 1943 bylo zřejmé, že to Němci prohrají. Takže jsem se věnoval hlavně pohybům na frontách a radoval jsem se, když začaly spojenecké nálety na Německo. V roce 1944 už přelétávaly spojenecké bombardéry z Itálie přes Brno směrem do Pruska a jako ochranu před radary vysypávaly staniolové lístky, které jsme pak s nadšením sbírali. Byl to geniální nápad amerického astronoma Freda Whipplea, jenž byl světovou extratřídou ve studiu komet.

■ *JŽ: A jak to bylo s vaším zájmem o astronomii? Vzpomínáte si, kdy jste se rozhodl stát se hvězdářem?*

JG: Rodiče brzy zjistili, že mne nebaví dětské knížky, a začali mi kupovat knihy o letectví či lidském těle – dnes bych řekl, že to byly knihy popularizující vědu a techniku. Klíčové byly Vánoce 1944, kdy jsem našel pod stromečkem knihu Josefa Pospíšila Vesmír novými očima. Ta pojednávala jak o geologii, tak o astronomii a do Nového roku jsem ji uměl nazpaměť. Rodičům jsem sdělil, že budu hvězdář. Nebrali to vážně, protože počítali s tím, že zase po další knížce změním názor. Nestalo se tak. Byl jsem pevně rozhodnut a začal jsem se na to připravovat. Především jsem zjistil, že vychází časopis Říše hvězd a ten jsem si chodil kupovat do jedné trafiky v centru Brna. Pak jsem prosil rodiče, aby mi kupovali popularizační astronomické knihy, které vycházely jak za války, tak také po ní.

■ *JŽ: Odstěhovali jste se zpět do Opavy. A tam fungoval astronomický kroužek. A tam vás astronomie zachytila drápkem?*

za záclonou dívají do ulice a na protější školu. Před školou parkovala obrněná vozidla a němečtí vojáci vyvěšovali z horních pater školy dva svíslé červené prapory s bílým kolečkem uprostřed a „hankrajcem“ v jeho středu. Samozřejmě jsem nevěděl, co to znamená, ale protože rodiče plakali, tak jsem tušil, že se stalo něco hrozného. Bydleli jsme na ulici, která směřovala k ostravské radnici, a německá armáda si v té škole zřídila velitelství pro celé město. Mimochodem, do Ostravy přijel wehrmacht o den dříve, než prezident Hácha podepsal pod nátlakem v Berlíně souhlas se zřízením Protektorátu Čechy a Morava. Československá jednotka, která měla bránit Ostravu, byla v kasárnách ve Frýdku-Místku a i tam Němci přijeli předčasně: naše posádka na německé oddíly zaútočila a zlikvidovala je. Nemělo to žádnou dohru – Němci věděli, že udělali chybu. Tím pádem jsme se ale v Ostravě moc neohřáli, protože po vypuknutí války byl táta přeložen na celní úřad do Brna.

■ *JŽ: To byl tedy opravdu poněkud „divoký“ vstup do života. A jak si vybavujete své dětství v Brně?*

JG: V Brně jsem měl přísný režim. Když jsem byl celý týden hodný, tak mi táta v neděli odpoledne přečetl přílohu Nedělní lidové noviny dětem. Když jsem hodný nebyl, tak jsem měl utrum. To mne pochopitelně štvalo, a tak jsem se snažil naučit se číst sám. Jenže maminka byla učitelka češtiny a tehdy se tvrdilo, že se děti nemají před školou učit číst a psát, že by pak ve škole zlobily. Přesto jsem se naučil číst sám, a to díky rodičům, kteří mě poučili, že kdybych se náhodou ztratil, tak že je v Brně na každé tabulce nejen číslo domu, ale také celý název ulice nebo náměstí. To abych mohl nálezci sdělit, kde bydlím. Takže odtud jsem pochopil systém a učil jsem se písmena tak, že když

jsem v neděli odpoledne šli na procházku, tak jsem se ptal rodičů, po které ulici zrovna jdeme, což mi řekli. Tak jsem se asi během měsíce naučil celou abecedu, velká a malá písmena i diakritiku a už jsem pak klidně mohl celý týden zlobit.

■ *JŽ: Zdá se, že jste to měl s tím čtením dobře vymyšlené. Ale pokud vím, tak nejen se čtením. Obdobným způsobem jste se už jako pětileté dítě dostal k poslechu rádia Londýn?*

JG: V pěti letech se stalo, že jsem si hrál v kuchyni pod kuchyňským stolem, vytáhl jsem z kredence hrnec, obrátil ho naruby a vzal jsem si vařečku, kterou jsem rytmicky mlátil do dna hrnce a do toho povídal: „Pam-pam-pampam: volá Londýn, posloucháte večerní vysílání britského rozhlasu v české řeči.“ (Když rodiče večer poslouchali Londýn, nechali pootevřené dveře do dětského pokoje a já jsem měl hodně tenké uši). Maminka, která vařila oběd, se zděsila, a říkala: „To za žádnou cenu nesmíš nikde říkat!“ Načež jsem jí hrdě řekl: „Já vím, přečetl jsem si to na cedulce u rádia, že po-

Jiří Grygar na oslavě 50. výročí hvězdárny Josefa Sadila v Sedlčanech. Foto: F. Lomoz

Nušlova cena byla Dr. Jiřímu Grygarovi udělena v roce 2011. Foto: S. Kyselová, AV ČR

JG: V Opavě táta obnovoval český celní úřad a já tam ve 4. třídě obecné školy potkal spolužáka, který bydlel blízko nás, a proto jsme spolu chodili ze školy. Téměř ihned jsme zjistili, že oba chceme být hvězdáři, takže na místě, kde jsme se cestou ze školy loučili, jsme každý den vystáli důlek a řešili důležité astronomické otázky. Také jsme objevili, že v Opavě působí astronomický kroužek pro dospělé, kam jsme ve svých 11 letech začali chodit a dozvídali se tak spoustu zajímavých novinek, jak se ta astronomie vlastně dělá.

■ *JŽ: Absolvoval jste jedenáctiletku v Husovicích u Brna. Zde jste se zajímavou shodou okolností seznámil s Lubošem Kohoutkem. Jak k tomu tehdy došlo?*

JG: V Opavě jsem ještě zažil primu osmiletého gymnázia, ale přišla reforma školství, kdy první čtyři třídy gymnázií byly zrušeny, a vznikla čtyřletá jednotná střední škola. Ani tuto školu jsem však nedochodil, protože jsme se koncem roku 1949 stěhovali opět do Brna. Tam jsme na té jednotné škole měli báječné kantory. Až později jsem se dozvěděl, že to byli univerzitní pracovníci, kteří při kádrování neobstáli, a tak je dali na ty podřadné školy za trest. Náš skvělý kantor chemie a biologie si mne jednou zavolal na stupínek po skončení hodiny a zeptal se, zda je pravda, že se zajímám o astronomii, což jsem potvrdil. A on mi řekl, že má ve vyšším ročníku té školy syna, který se také věnuje astronomii, tak zda bych měl zájem se s ním setkat. To jsem pochopitelně přivítal s nadšením, protože jméno syna jsem znal z jeho zpráv o pozorování slunečních skvrn v Říši hvězd. Tak jsem ve svých 14 letech poznal Luboše Kohoutka, který bydlel ve stejné čtvrti. Stali jsme se nerozlučnou dvojicí a brzy jsme začali přemýšlet, co pro tu astronomii můžeme udělat.

■ *JŽ: Které předměty vás na škole nejvíce zajímaly? A chodil jste do školy rád?*

JG: Tak to byla na prvním místě matematika, na druhém latina a na třetím fyzika. S tou matematikou to bylo tak, že naše paní profesorka si nebyla moc jistá, takže když něco na tabuli odvozovala, tak se na mne obracela se slovy: „Juro, je to v pořádku?“, a pokud jsem přisvědčil, tak pokračovala. Ještě důmyslněji se choval učitel fyziky, což byl tzv. dělnický kádr. Ten zavedl systém, že mne vždy z fyziky vyvolal na novou látku, já jsem ji spolužákům a spolužačkám vysvětlil, a tak probíhalo utěšeně mé vzdělávání ve fyzice. Obecně vzato mne škola bavila, založili jsme třídní časopis a hodně mi pomohla mimoškolní aktivita, když v roce 1953 byla v Brně na čtvrt roku instalována výstava s názvem *Vývoj vesmíru, Země a člověk*. Inzerátem organizátoři výstavy hledali průvodce – stredoškolačky – pro ta tři hlavní témata. Udělali jsme s Lubošem úspěšně zkoušku a pak jsme provázeli návštěvníky, což byla velmi cenná škola. Od roku 1953 jsme začali s Lubošem Kohoutkem pozorovat meteorické roje – nejprve z ploché střechy jejich činžáku a později ze staveniště hvězdárny na Kraví hoře. Věděli jsme o katedře astronomie na Přírodovědecké fakultě MU, kterou tehdy vedl doc. Luboš Perek, a dokonce jsme ho navštívili s prosbou, že bychom potřebovali svá pozorování zpracovat na elektromechanické kalkulače Rheinmetall. On nám vyhověl a půjčil klíče od katedry, abychom tam mohli po večerech pracovat. Výsledky svých pozorování jsme poté otiskovali ve Zprávách brněnské Lidové hvězdárny, kde jsme působili jako demonstrátoři při večerních pozorováních.

■ *JŽ: Poté jste studoval fyziku na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity, kterou jste však nemohl dokončit. Co vám v tom zabránilo?*

JG: Při studiu fyziky na fakultě jsem měl velkou kliku, že jsme byli první ročník, který měl specializaci pro vědeckou práci, nikoliv jen pro pedagogy s aprobací na gym-

náziích. Navíc jsem ten základní kurz fyziky poslouchal v premiéře Dr. Martina Černo-horského, tehdy asistenta fyziky, ale geniálního pedagoga a člověka s vysokou morální integritou. Samozřejmě jsem si ihned zapsal i nepovinné přednášky z astronomie. Byl bych v Brně rád zůstal, ale protože doc. Perek přestoupil do Astronomického ústavu ČSAV, tak brněnská katedra ztratila akreditaci a astronomie se dala studovat pouze na UK v Praze. Proto v roce 1956 přestoupil Luboš Kohoutek do Prahy a já jsem ho o rok později následoval.

■ *JŽ: Vydal jste se tedy za studiem astronomie do Prahy. Co vás k jejímu studiu nejvíce inspirovalo?*

JG: Mě vlastně nejvíce inspirovala četba knih a vědeckých časopisů a také už vlastní pozorování, která jsme jako vysokoškoláci publikovali s Lubošem Kohoutkem. Navíc třetím do mariáše v Praze byl Zdeněk Sekanina, stejně starý jako já a už velmi soustředěný badatel v oboru výzkumů komet. V Praze mi nejvíce imponoval odborný asistent Dr. Pavel Mayer, který, byť jen o pár let starší než my, byl opravdu velmi vzdělaným astronomem jak v teorii, tak ve stavbě přístrojů. Mým školitelem diplomové práce byl prof. Vladimír Vanýsek, který se stal šéfem v Brně, ale bydlel v Praze, kdežto já jsem byl na tom opačně – bydlel jsem v Brně a studoval v Praze. Moje diplomka nesla název *Fotografická fotometrie difuzních objektů*. Šlo o fotometrii chvostu komety Arend-Roland a fotometrii reflexní mlhoviny NGC 7023, kde jsem použil Sabatierova jevu k tomu, abych zobrazil izofoty, a tím popsal rozložení jasnosti v obou difuzních objektech.

■ *JŽ: Poté jste začal pracovat v Astronomickém ústavu v Ondřejově. Zde jste zažil i výbuch novy HR Delphini, že?*

JG-EBIZONA, Mt. Graham – budova dalekohledu LBT se dvěma 8,4m zrcadly. Foto: M. Janata

Foto: Archiv AV ČR

RNDr. Jiří Grygar, CSc., se narodil v Pruském Jindřichově v r. 1936. V letech 1954–1957 studoval fyziku na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně a v letech 1957–1959 specializaci astronomie na MFF UK v Praze. V té době publikoval práce z oboru meteorické a kometární astronomie. Po promoci nastoupil do vědecké aspirantury v Astronomickém ústavu ČSAV v Ondřejově, kterou ukončil v r. 1963 obhajobou kandidátské práce *Okrajové ztemnění v raných složkách zákrytových dvojhvězd*. Jeho školiteli byl RNDr. Miroslav Plavec a prof. Zdeněk Kopal. Od r. 1963 do r. 1980 pracoval ve stelárním odd. ústavu, kde se zabýval výzkumem zákrytových dvojhvězd a kataklyzmatických hvězd (nov). V r. 1967 se stal vedoucím nově otevřeného 2m reflektoru (Zeiss, Jena), což byl v té době 7. až 9. největší dalekohled na světě. Koncem r. 1980 přestoupil do oddělení nízkých teplot Fyzikálního ústavu ČSAV v Řeži, kde se zabýval dálkovým průzkumem Země a možnostmi měření magnetického pole neutronových hvězd – pulsarů. V r. 1991 začal pracovat v odd. vysokých energií Fyzikálního ústavu AV ČR v Praze. Byl odpovědným řešitelem dvou prvních grantů, jež umožnily českým odborníkům z Fyzikálního ústavu v Praze, Společné laboratoře optiky na Palackého univerzitě v Olomouci a také pracovníkům Ústavu jaderné a částicové fyziky MFF UK zapojit se do projektu vybudování obří observatoře pro kosmické záření v argentinské pampě, která nese jméno francouzského fyzika Pierra Augera. Od r. 2008 jde o dosud největší observatoř pro studium ultravysokých energií kosmického záření na světě a čeští odborníci v ní od samého počátku patřili, a zejména nyní patří k významným tahounům tohoto projektu, na němž se podílí zhruba 500 vědců a inženýrů z 18 převážně evropských států.

V letech 1991–1993 byl Jiří Grygar předsedou vědecké rady Grantové agentury Akademie věd. V letech 1992–1997 zastával funkci předsedy Rady České televize. V r. 1994 byl jmenován zakládajícím členem Učené společnosti ČR, kde byl v období 2004–2008 jejím předsedou. V r. 1996 získal Cenu Kalinga, kterou každoročně uděluje organizace UNESCO za popularizaci vědy. V letech 1967 a 2006 byl předsedou redakční rady kongresových novin při XIII. a XXVI. valném shromáždění Mezinárodní astronomické unie v Praze (*„Dissertatio cum Nuncio Sidereo, Series Secunda et Tertia“*). V letech 1975–2007 byl školitelem jednácti českých a slovenských astronomů a fyziků.

JG: Když jsem nastoupil v roce 1959 do aspirantury, přišel jsem do nově budovaného stelárního oddělení ASU ČSAV v Ondřejově. Jeho pražskou část měl na starosti docent Luboš Perek, který už měl svého prvního aspiranta Luboše Kohoutka, ale já jsem si vybral ondřejovskou část oddělení, jíž šéfoval Dr. Miroslav Plavec. Plavec podobně jako Luboš a já začínal pozorováním a interpretací meteorických rojů, ale právě se přeorientoval na výzkum zákrytových dvojhvězd pod vlivem prof. Zdeňka Kopala. V roce 1967 se v Ondřejově uváděl do provozu 2m reflektor firmy Zeiss, takže jsem předpokládal, že budu pořizovat spektra zákrytových dvojhvězd s poměrně vysokým rozlišením a studovat tedy zákrytové dvojhvězdy. Jenže „matka příroda“ byla velmi laskavá – ještě před slavností inaugurací dvoumetru během XIII. kongresu IAU vzbudila očima viditelná nova HR Delphini, která byla tak obětavá, že její světelná křivka klesala pomalu a občas ještě měla sekundární maxima, takže to byla krásná práce, kdy jsem souběžně exponoval u dvoumetru spektra a přejížděje na kole do centrální kopule k 0,6m (Mayerově) reflektoru jsem získával trojbarevnou fotoelektrickou fotometrii. Tak vznikla řada prací zejména ve spolupráci s Lubošem. Pikantní spektrum další novy LV Vulpeculae jsem pořídil v noci z 20. na 21. srpna 1968, kdy jsme v kopuli poslouchali rozhlas, který tehdy o půlnoci končil hymnou, a další vysílání začínalo až ve 4 h ráno. A najednou po hymně slyšíme hlasatele evidentně nervózního, jak říká, že máme ještě zůstat u přijímačů, protože za chvíli bude vysílána důležitá zpráva. Žádná zpráva však nebyla, zrádce Ing. Karel Hoffmann (*1924) nařídil vypnout rádio. Byl za sabotáž v roce 2003 odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na 6 let. Trest nastoupil v srpnu 2004, ale po 26 dnech byl ze zdravotních důvodů propuštěn.

■ **JŽ:** V roce 1963 jste na Astronomickém ústavu Československé akademie věd získal titul kandidáta věd. Na jaké téma byla vaše kandidátská práce?

JG: Toto téma se ke mně dostalo také určitou náhodou. V té době poněkud povolila tuhá železná opona, takže prof. Kopal mohl přijet navštívit své rodiče v Praze a zastavil se také v Ondřejově. Plavec se s Kopalem už dobře znali, a jednou se stalo, že jsme seděli v naší pracovně všichni tři a Plavce najednou odvolali telefonem k nějaké poradě. Takže poprvé jsem se slavným astronomem Kopalem zůstal sám a on hned začal: „Jirko, to máme dnes pěkné počasí?“ „Ano, pane profesore, pěkné počasí!“ „A čím se vy v tom vašem oddělení zabýváte?“ „Právě jsem začal aspiranturu, takže se připravuji na zkoušky.“ „A už máte téma disertace?“ „Ne, to budu řešit až po těch zkouškách.“ „Hm, já bych pro vás jedno téma měl!“ Zkrátka, než se můj školitel vrátil z té porady, tak se od Kopala dozvěděl, že už mám téma na disertaci. Moje disertace nesla název *Okrajové ztemnění raných složek zákrytových dvojhvězd*. Myslím, že to byla první astronomická disertace u nás, kde jsem počítal koeficienty okrajového ztemnění na opravdovém počítači ZUSE, který měl vstup pomocí děrné pásky a výstup na plachty perforovaného papíru. Bubnová paměť počítače měla 3 tis. ot./min a v místnosti, kde fungovala, se dalo vydržet jen několik sekund – pak už člověk pomalu ohluchl od toho ječení bubnu.

■ **JŽ:** Co pro vás znamenalo setkání s nestorem české astronomie docentem Lubošem Perkem?

JG: Myslím, že to pro mne bylo doslova osudové setkání, protože tak skromného, statečného a moudrého muže s anglickým smyslem pro humor hned tak nenajdete. Po převratu jsem mohl navštívit mnoho

Věda v očích i v duši – s Antonínem Vítkem. Foto: S. Kyselová, AV ČR

Grygar Jiří pětasedmdesátiletý. Foto: M. Moučka

mezinárodních astronomických institucí, a když jsem se v rozhovoru s předními vědci minulé generace zmínil o Perkovi, tak jednak ho každý znal a jednak se o něm vyjadřovali v superlativech.

■ *JŽ: Doc. Perek vás kdysi zachránil od studia v Sovětském svazu, které vám „doporučilo“ vedení Přírodovědné fakulty MU. Mohl byste naše čtenáře seznámit s podrobnostmi?*

JG: Při studiu na Přírodovědecké fakultě MU mi její tehdejší vedení ve druhém ročníku nabídlo, aby odešel studovat do Sovětského svazu někam poblíž Petrohradu do školy pro námořníky. Sice nabídlo – ale jak známo, takové nabídky tehdy nebylo radno odmítat. Moje zděšená maminka to nakonec vyřešila tím, že se objednala k doc. Perkovovi a on celou událost jaksi decentně zažehnal.

■ *JŽ: Téměř každý si vás nejlépe pamatuje z televizního pořadu Okna vesmíru dokořán. Jak vlastně vznikl tento pořad a jak probíhalo vlastní natáčení?*

JG: Už od druhé poloviny šedesátých let minulého století jsem jezdil před Vánoce mi do Bratislavy do tamějšího Parku kultury a oddychu na přednášky, které přivábily velké množství posluchačů a trvaly s diskusemi obvykle až 5 hodin. V roce 1980 za mnou po takové přednášce přišel dramaturg redakce vědy a techniky Slovenské televize RNDr. Jaroslav Čorba a říkal, že by se ty nové objevy, o kterých pravidelně informuji, mohly prezentovat v televizi, zda bych to chtěl zkusit. Odpověděl jsem, že bych to uvítal, ale že neumím psát TV scénáře, tj. obraz a zvuk. On mi říkal, že to nevádí, že bych byl jen průvodce a na scénáře že mají v Praze novináře Dr. Vladimíra Železného. Toho jsem dobře znal, protože jsem psal do Technického magazínu, kde byl v redakci a znamenitě tam popularizoval vědu. Navíc jsem v tom magazínu měl na jeho popud seriál

osmi článků se společným názvem Okna vesmíru dokořán. Plácli jsme si, že napíšu tzv. pilot, Železný z toho udělá pilot scénář, ten se odvíjí a podle odezvy to buď bude, nebo nebude schváleno jako seriál. Šlo to jako na drátkách, pilot jsme natočili, rada to schválila a od podzimu 1981 jsme začali v Bratislavě ve studiu v Mlynské Dolině točit. Pracoval jsem tehdy v Řeži, takže vždy v pátek večer jsem odjel z Prahy spacím vozem do Bratislavy, v sobotu jsme natočili jeden díl, v neděli druhý a v noci na pondělí jsem jel spacím vlakem do Prahy a ráno do práce. Jezdil jsem tam jeden víkend měsíčně. Premiéra na obrazovkách se odehrála koncem října 1981 a od té doby jsme pokračovali až do roku 1984. V roce 1985 jsem měl úraz na kole, takže pokračování bylo až od roku 1986 do roku 1991. Po rozpadu Československa jsem se stal předsedou Rady České televize, takže jsem nemohl v televizi vystupovat. Při repríze pořadu po skončení mé funkce se seriál reprízoval, a protože tam byla ta pětiletá pauza, tak jsem se slovenským štábem, ale už v Česku, natočil v terénu ještě další dva díly, které pojednávaly o objevech od roku 1992 do roku 1997.

■ *JŽ: V roce 2011 jste převzal nejvyšší ocenění České astronomické společnosti – cenu Františka Nušla. Co pro vás toto ocenění znamenalo?*

JG: Nikdy mne nenapadlo, že bych toto ocenění mohl získat. Velmi si toho považuji.

■ *JŽ: V letech 1992–1998 jste byl předsedou České astronomické společnosti (ČAS). Jak na toto období vzpomínáte a jakými úkoly jste se v tomto období zabýval?*

JG: V roce 1989 se stal předsedou ČAS doc. Luboš Perek a ještě v tom roce došlo k sametové revoluci. Doc. Perek se obrátil ke členům ČAS s apelem, aby ti, kdo byli jakkoliv postiženi předešlým režimem, se přihlásili, aby mohli být rehabilitováni. Byla to velká klika, že v té vypjaté atmosféře jsme měli tak úžasného muže v čele ČAS. Domní-

val jsem se, že pan docent bude znovu kandidovat i v roce 1992, ale on už kandidovat nechtěl. Tak se stalo, že jsem byl výběrem navržen na předsedu. Sjezd, který mne zvolil, se odehrával na hvězdárně ve Valašském Meziříčí a na sjezdu byl jako host prof. Kopal. Když mi gratuloval, tak mi řekl důležitou větu: „Jirko, jak to tak vidím, tak to máte na doživotí!“ Tu výstrahu jsem si zapamatoval a jak jsem se trochu zorientoval, tak jsem navrhl úpravu stanov, že předseda může být zvolen do stejné funkce jen dvakrát po sobě. Počátky mé funkce byly velmi obtížné, ztratili jsme postupně finanční dotace z ministerstva kultury, takže jsme žili jen z členských příspěvků. Ty se však ztenčovaly, protože k mému překvapení řada astronomů, hlavně profesionálů, ale zčásti i astronomů amatérů začala tvrdit, že ČAS jim nic nedává. Měli jsme zpočátku tajemnici na plný úvazek a její asistentku na poloviční, ale postupně to dopadlo tak, že jsem musel zrušit asistentku a potom i tajemnici. Dobrovolného tajemnictví se laskavě ujal penzista Ing. Rostislav Weber.

■ *JŽ: Došlo i na takové smutné věci, jako konec vydávání časopisu „Říše hvězd“. Očekával jste takový vývoj?*

JG: Ano, ministerstvo kultury posléze zrušilo podporu vydávání Říše hvězd a tak pak po počátečním nadšení, že „se vláda věcí Tvých, lide, navrátí“, tiše zesnula vydáním dvou tenoučkých šestičíslel a ostudou. Navíc jsme přišli i o minikancelář v budově pražského Planetária, takže to vypadalo, že ČAS je na smrtelné posteli. Když jsme v roce 1992 oslavovali slavnostní schůzi na pražské technice 75 let založení (vlastně první taková jubilejní oslava ve svobodné zemi), říkali mi přítomní novináři, že to byla gerontologická podívaná a že nemáme žádnou budoucnost.

■ *JŽ: Situace se naštěstí postupně vylepšila a stabilizovala. Mohl byste našim čtenářům přiblížit, jak moc se během vaší vědecké kariéry naše vědění o vesmíru posunulo?*

XVIII. valné shromáždění Učené společnosti ČR – s Martinem Hilským. Foto: S. Kyselová, AV ČR

Jiří Grygar byl oceněn za popularizaci vědy – cenu předává Jiří Drahoš. Foto: S. Kyselová, AV ČR

o mimořádné výkony v oboru matení české veřejnosti a v rozvoji blátivého způsobu myšlení. Statut také přikazuje, že pokud některý z našich laureátů obdrží posléze Nobelovu cenu, tak musí balvan vrátit a my budeme tvrdit, že jsme mu ho nikdy nedali. Zatím se to nestalo. V současnosti je předsedkyní Evropské rady skeptických organizací členka Sisyfa Claire Klinkenbergová.

■ *JŽ: Jaké knihy a kolik odborných prací jste již publikoval?*

JG: Knihy jsem nepočítal, ale asi jich bude něco přes dvacet. V recenzovaných časopisech mám 122 prací, které získaly 1 280 citací. Když se přidají i nerecenzované časopisy, tak těch prací mám 212 a 1 415 citací.

■ *JŽ: Obdržel jste medaili Učené společnosti České republiky za „přínos české i mezinárodní astronomii a obecné vědě a jejímu šíření“ – co pro vás tato cena znamená?*

JG: To víte, že to člověka dojme. Navíc současně se mnou obdržel stejnou medaili prof. Martin Hilský, kterého velmi obdivuji.

■ *JŽ: V roce 1996 jste získal další cenu, a to medaili UNESCO Kalinga „za přínos k interpretaci úlohy vědy při službě společnosti, obohacování jejího kulturního dědictví a řešení problémů lidstva“. Mohl byste našim čtenářům přiblížit podrobnosti tohoto cenění?*

JG: V roce 1995 mne oslovil tehdejší ředitel Fyzikálního ústavu Dr. Karel Jungwirth, že chce navrhnout českému komitétu pro UNESCO, aby mne nominoval na cenu Kalinga. K tomu potřeboval poměrně podrobné podklady, takže to jsem připravil a ředitel ten balík odeslal tehdejší české předsedkyni pro UNESCO MUDr. Jaroslavě Moserové. Pak se dlouho nic nedělo, a až asi někdy na podzim 1996 mi volá naše paní sekretářka, že má na svém telefonu televizi, že ať za ní zajdu.

Po Jiřím Grygarovi byla pojmenována planetka 3336 Grygar, objevená 26. října 1971. Foto: Archiv AV ČR

JG: Jedním slovem fantasticky. Když jsem sám studoval astronomii v 50. letech, tak jsem netušil, že mne čeká raketový rozvoj astronomie, resp. astrofyziky. K tomu posloužilo otevření elektromagnetických oken dokořán, rozvoj mnohopásmové astronomie, epochální proměny výpočetní techniky a propojení astronomie s fyzikou, chemií a do jisté míry i biologií a nejnověji strojové učení a umělá inteligence.

■ *JŽ: Jak se změnilo vnímání vesmírných cest a praktického výzkumu v očích obyčejných lidí?*

JG: To je složitá otázka. Když o nových objevech přednáším kdekoli v Česku nebo na Slovensku, tak na přednášky přicházejí vesměs lidé, kteří vnímají rozvoj vědy a jeho důsledky pro praxi výborně. Jenže přirozeně jsem schopen oslovit v nejlepším případě pouze nějakých 8 % populace. Mám pocit, že zbytku světa je to docela jedno.

■ *JŽ: Jak vy sám vnímáte budoucí vývoj a naděje v astronomii?*

JG: Astronomie má před sebou stále velmi skvělou perspektivu. Koneckonců největší energetické procesy se odehrávají našťásti ve vzdáleném vesmíru, ale astronomie je dokáže podrobně analyzovat a tím rozšiřuje možnosti zkoumání přírody do obrovských vzdáleností a velkých intervalů času. Doufám, že ani takoví kazisvěti, jako je momentálně Elon Musk a spol., tomu pokroku nezabrání.

■ *JŽ: Je po vás pojmenována planetka 3336 Grygar, objevená 26. října 1971. Kde se tato planetka pohybuje a jak přibližně vypadá?*

JG: Planetku objevil v roce 1971 můj celoživotní kamarád Luboš Kohoutek a věnoval mi ji k šedesátinám. Je to planetka vnitřní části hlavního pásu planetek, obíhá v průměrné vzdálenosti 348 mil. km, pohybuje se téměř v rovině ekliptiky, ale v přísluní se přiblíží ke Slunci na 283 mil. km a v odsluní

se vzdálí na 413 mil. km. Má průměr menší než 7 km a její hmotnost není známa.

■ *JŽ: Jak jste se dostal ke spolupráci se spolkem skeptiků Sisyfos a jak vnímáte udílení Bludných balvanů?*

JG: Způsobila to novinářka Věra Nosková, kterou jsem znal už během totality, protože jsme se dost často viděli na výstavách v neoficiální Galerii H bratří Hůlových v Kostelci nad Černými lesy. Paní Nosková po převratu pracovala v časopise, kde ji šéfové nutili, aby psala o astrologii, homeopatii atd. oslavné články, což nechtěla. Tak mne začala přesvědčovat, že s tím máme my fyzikové něco udělat. Sami jsme viděli, že i do seriózních novin se montují tihle jurodivci. Nakonec jsem se domluvil s řadou dalších lidí a velkou pomoc nám přinesl můj někdejší šéf na stážích v Utrechtu prof. Kees de Jager, který byl předsedou evaluačního týmu pro hodnocení kvality Astronomického ústavu AV ČR. Od něho jsem se dozvěděl, že právě on sám je předsedou evropské Rady skeptických organizací a nabídl, že když ustavíme český výbor, že nás přijmou, protože kupodivu i v zemích, které totalitu nezažily, mají podobné potíže s „okolonaučnými prochodimci“. Požádal jsem proto předsedu Akademie prof. Zahradníka, zda bychom se mohli scházet v budově Akademie věd a získali jsme jeho záštitu. Od roku 1994 funguje Český klub skeptiků Sisyfos, který pořádá ve školním roce každý měsíc veřejnou přednášku pod souhrnným titulem Věda kontra iracionalita. Kromě toho jednou ročně pořádáme výjezdní zasedání do měst po celé republice. Máme i další aktivity – čas od času vydáváme sborníky nejzajímavějších veřejných přednášek, testujeme zájemce, kteří se chlubí vědou nevy-světlitelnými nadpřirozenými schopnostmi, a od roku 1999 udělujeme Bludné balvany Sisyfa ve dvou kategoriích – jednotlivců a družstev, a ve třech stupních (zlatý, stříbrný, bronzový). Ve statutu se praví, že musí jít

Akademická kavárna a hledání života ve vesmíru. Foto: Archiv AV ČR

Tak jsem se ohlásil a hlasatelka ČT Jana Bošáková se mne ptala, co na to říkám. Tak jsem se optal, na co mám co říkat. A ona: Vy to nevíte? Dostal jste cenu UNESCO Kalinga. Tak to jsem si málem sedl na zem. Připadal jsem si jako skokan do výšky, který na první pokus překoná světový rekord. Protože jsem dobře věděl, kdo všechno tu cenu dostal přede mnou. Kdysi Vladimír Železný společně s Jaroslavem Čorbou žertovali, že za TV Okna by ta cena měla být na dosah. To ovšem bylo ještě za totáče, tak to by mi žádný československý komitét navrhnout nemohl ani náhodou... Myslím, že asi za měsíc jsem dostal oficiální vyrozumění od nadace Kalinga, že je třeba najít vhodný termín, že mi zaplatí letenku do Dillí, že si mám připravit slavnostní projev a počítat s tím, že pak budu mít cestu uvnitř Indie a vystoupení v indické TV atd. Naštěstí jsem už předtím byl v Indii služebně. To mi zařídil doc. Perek, protože po návratu z OSN se dozvěděl, že budou mít v Indii mezinárodní konferenci a chtěli nějakého československého astronoma, takže jsem byl nejenom v Dillí, ale i v Bengalúru, kde má sídlo Indická kosmická agentura. Na tu slávu nakonec se mnou letěl kameraman Krátkého filmu, což zařídila obětavá paní Jitka Lášková, takže jsme byli spolu dva, a dokonce jsem byl ubytován na české ambasádě, což mi hodně pomohlo, protože kvůli pozděným letadlům mi indické aerolinky zašantročily kufr, kde jsem měl černý oblek atd. O tom, jak jsem ten kufr nakonec našel, bych mohl vyprávět neuvěřitelnou story, ale je to na dlouhé lokty. Nakonec tedy všechno proběhlo úplně vzorně, pronesl jsem svůj projev, měl jsem tiskovou konferenci a recepce, na které byli samí velvyslanci a ministři indické vlády a připadal jsem si jako v Jiříkově vidění. Pak jsem pojezdil různá vědecká muzea, přednášel jsem fyzikům na univerzitě v Bhubaneswaru, v televizi jsem měl pořad a ptal jsem se, kolik mají zrovna diváků, tak mi řekli, že to odhadují na jednu miliardu. Všechno dopadlo docela náramně, ale to jsem netušil, že Indii navštívím ještě dvakrát.

■ JŽ: V roce 2009 vám měla být udělena Cena předsedy Rady pro výzkum, vývoj a inovace, která je součástí projektu Česká hlava a je spojena s finanční odměnou 500 000 Kč. Vy jste ji však odmítl přijmout, což jste zdůvodnil slovy: „Tato cena nese jméno Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace, která od července letošního roku soustavně poškozují zájmy a dobré jméno Akademie věd České republiky, ve které pracuji. To je cena, kterou prostě nemohu přijmout.“ Jak jste chápal tehdejší situaci a podporu či spíše nepodporu vědy v ČR?

JŽ: Byla to zvláštní situace. Tehdejší Rada vlády pro vědu, výzkum a inovace neměla mezi svými členy žádné odborníky na vědu. Byli tam lidé z průmyslu, co se zajímali pouze o rychlé inovace, a tak se Rada usnesla, že Akademii věd udusí tím, že se každý rok sníží dotace na její provoz o 20%. V té době jsem se zúčastnil veřejných protestních akcí, například na schodišti Rudolfiny, ale burcoval jsem kdekoho, a najednou dostanu naprosto nečekaně zprávu, že mi tato prožluklá parta dává cenu. To jsem nemohl přijmout za žádnou cenu, i když někteří opatrnější lidé mi to rozmouvali, že tím Radu naštvu. Kupodivu to zabralo. Rada byla do roka docela vyměněna a Akademie věd je dnes dosti vážená instituce, i když politici nejspíš stále netuší, jaký potenciál v Akademii mají. Trochu se to projevilo teď v pandemii, že máme odborníky skutečně vynikající, kteří si nedají nic nakukat, a tak snad zabrání pošetile snaze prof. MUDr. Věry Adámkové vyhodit oknem peníze na zaručeně neúspěšný vývoj české vakcíny.

■ JŽ: V roce 2016 jste byl na seznamu osob, které doporučoval parlament k udělení státního vyznamenání prezidentem Milošem Zemanem. Proč jste se z tohoto seznamu nechal na vlastní žádost vyřadit?

JG: Když nějaký metál nechci přijmout, tak to většinou vyřídím diskrétně. V tom roce 2016 jsem se však dozvěděl o tom návrhu pozdě, takže jsem musel požádat předsedu nominační komise sněmovny, aby mne vyškrtl. Nemohu převzít jakékoliv ocenění

od člověka, který působí jako agent dvou po-fidérních států a kormidluje mou vlast do jejich železné náruče.

■ JŽ: Výrazně jste se angažoval v podpoře profesora Jiřího Drahoše při volbě českého prezidenta. Jaká to byla zkušenost a co vás nejvíce překvapilo?

JG: Byla to velmi důležitá zkušenost. Viděl jsem velké nadšení v mnoha místech republiky, aby už to trapné intermezzo na Hradě skončilo. Ta partie byla prakticky vyhraná, protože jsem očekával, že voliči ostatních slušných kandidátů podpoří ve druhém kole prof. Drahoše. Největším překvapením pro mne bylo, že mnozí voliči těch tří kandidátů se druhého kola nezúčastnili, a dokonce se ukázalo, že pokud přišli, tak ne všichni podpořili prof. Drahoše, ale přihráli hlas jeho protivníkovi.

■ JŽ: Jste velký sportovec, dokonce nepoužíváte výtah a chodíte do svého bytu po schodech až do 12. patra. Kterému sportu se věnujete nejraději?

JG: Celoživotně primárně cyklistice. Začal jsem v 10 letech jezdit na kole denně jako podvyživené dítě pro plnotučné mléko do bandasky do vesnice vzdálené od našeho domu 4 km. Zpáteční cesta s plnou bandaskou byla do slušného kopce. Zřejmě jsem zesílil a nevím, zda k tomu víc přispělo to mléko, nebo ten kopec. Už od 17 let jsem pak jezdil dlouhé trasy mezi Opavou, Přerovem a Brnem. Během vysokoškolských studií jsem se dvěma kolegy jezdil o prázdninách okružní týdenní trasy z Brna – nejprve do severních Čech, dále na severní Moravu a konečně obří trasu z Brna přes Žilinu do Tater, Prešova, Košic a zpět přes Banskou Bystrici a Vsetín zpátky do Brna. Když jsem promoval na UK v roce 1959, tak jsem jel na promoci z Brna na kole za den do Prahy. V rámci TV seriálu jsem se vsadil s dramaturgem, že když mi scénář předepisoval jízdu na kole po bratislavském mostě, že si k tomu vezmu své kolo a za dva dny hrubého času dojezu z Řeže do Bratislavy. Stihl jsem to za 36 hodin včetně spánku a jídla a v Bratislavě štáb trnul, že přijedu tak zbědovaný, že nebudu schopen natáčet. Po těch schodech (192) v našem paneláku chodím nahoru od roku 1982 prakticky aspoň jednou denně. A teď v době koronavirové i s nákupem.

■ JŽ: Zajímal jste se i o nějaké další sporty?

JG: V Opavě jsme bydleli blízko sokolského stadionu. Tam jsem chodil házet oštěpem, což mi docela šlo, ale také jsem běhal čtvrtku a skákal do dálky. Protože můj otec hrál tenis, tak jsem mu chodil sbírat míčky, a pak jsem se naučil hrát tenis a také stolní tenis. V zimě jsem hrával hokej, nejvíc jako brankář. Donedávna jsem jezdil každou zimu na běžky a v létě jsem pěstoval vysokohorskou turistiku.

Když jsem se dostal do Prahy na UK, tak jsem začal hrát volejbal a ten jsem pak hrával i v Utrechtu, když jsem tam byl dvakrát na stipendiích. Teď ho hraju v Praze. Když jsem jezdil přednášet slovenským učitelům fyziky asi deset let do CERNu, tak jsme tam vždy hráli fotbal CERN vs. Zbytek světa.

■ *JŽ: Mohl byste našim čtenářům přiblížit projekt Ebicykl?*

JG: Ebicykl je zkratka Expedice na bicyklech, protože astronomové musejí pořádat často expedice do vzdálených míst, kde se dá podle předpovědi pozorovat nějaký vzácný úkaz. Od roku 1984 astronomové cyklisté jezdí prázdninové týdenní spanilé jízdy od hvězdárny ke hvězdárně po celém Československu. Jeden rok jedeme Čechy, druhý rok Moravu a Slezsko a třetí rok Slovensko. Je to takové trojpolní hospodářství, aby se jednotlivé země mohly z těch nájezdů mezitím vzpamatovat. Nápad pořádat tyto jízdy není přímo můj. Napsal jsem někdy v roce 1983 fejeton do Technického magazínu o obtížích cyklisty se sháněním cyklů a náhradních dílů. Přestože jsem to psal pod šifrou, tak jeden gymnazista z Nymburka správně odhadl, že to psal astronom a cyklista. Napsal mi, že ho fejeton potěšil a navrhl, abychom po jeho maturě projeli české hvězdárny na kole. Ten nápad se mi zalíbil, ale přišlo mi škoda, že bychom jeli jenom dva. Takže jsem obeslal známé astronomy cyklisty a naplánoval jsem trasu z hvězdárny v Karlových Varech až do hvězdárny ve Veselí nad Moravou.

■ *JŽ: Slyšela jsem, že si Ebicykl stanovil pozoruhodný cíl – a to dojet až na Měsíc?*

JG: Ano, je to tak. Tehdy v létě 1984 se nás sjelo ve Varech asi dvacet a během cesty to dva vzdali. Nicméně všichni úspěšní účastníci chtěli pokračování. Takže další rok jsme jeli z Veselí do Prešova. A pak už se to nedalo zastavit. Ebicykl si vytyčil cíl dojet na Měsíc. Známe délku etap, tu vynásobíme počtem cyklistů a pak to sečteme za každý ročník. Nejprve jsme dojeli do přízemí, pak do střední vzdálenosti a nakonec do odzemi Měsíce. Načež jsme se rozhodli, že pojedeme z odzemi zpět na Zem. To jsme už před třemi lety splnili. Nyní máme nový cíl, protože jméno Ebicykl dostala díky astronomům z jihočeské Kletě planetka č. 7791. Jelikož je „trochu z ruky“, tak to jedeme v měřítku 1:1 000.

■ *JŽ: Je pravda, že se Ebicykl na svých toulkách vydal dokonce i za hranice Evropy?*

JG: Kromě domácích Ebicyklů jsme v roce 2011 uspořádali Tahicykl po stopách astronoma M. R. Štefánika ve Francouzské Polynésii. Trval tři týdny a na Tahiti a přilehlých ostrovech jsme naježdili každý z 16 účastníků minimálně 400 km. Stopy po Štefánikovi jsme našli, zejména místo, kde si postavil v roce 1910 hvězdárnu na Mt. Faiere nad zá-

tokou. Hvězdárna přežila až do roku 1945, kdy ji zapálil blesk. Místní veřejnost o Štefánikovi ví, jeho památka je tam docela živá. Jako bonus jsme na Tahiti zažili vlnu tsunami po zemětřesení v Japonsku 11. 3. 2011. Vlna došla až na jižní polokouli, ale k našemu úžasu ji zcela zastavily korálové útesy asi 1,5 km od pobřeží, takže žádné škody nebyly.

■ *JŽ: Jak vás ve vaší vědecké činnosti podporuje vaše rodina a zajímá se o astronomii také vaše manželka?*

JG: Moje žena pracovala řadu let jako administrativní pracovnice na hvězdárně v Ondřejově, takže se zná s celou generací našich astronomů. Společně jsme proto malému Lukášovi napsali knížku Země ve vesmíru s vtipnými ilustracemi Jaroslava Maláka. Knížku nakladatelství vydalo až několik let po dodání rukopisu, takže náš úmysl dát ji Lukášovi k Vánocům poté, co se naučí číst, ztroskotal. Lukášovi bylo už 10 let, když jsme mu mohli autorský výtisk věnovat. Lukáš knížku prolistoval a pak nám ji vrátil s komentářem: „To znám!“ Děti bývají velmi upřímné.

■ *JŽ: Věnuje se astronomii také některé z vašich dětí?*

JG: Paradoxně se jí docela věnuje syn Lukáš, který se astronomii mně nejasným způsobem nakazil. Měl svého času velmi úspěšný internetový portál Nedd, kde pro takovou typickou, počítači odchovanou generaci psal velmi srozumitelně a krásnou češtinou o novinkách v astronomii. Kromě toho přeložil do češtiny čtyři knihy S. Hawkinga a jeho dcery Lucy, kde mu nedělalo potíže překládat zcela trefně a dokonce místy správněji, než jak zněl originál, právě ty vědecké vložky psané Hawkingem. Řekl bych, že Lukáš dovede astronomii zaujmout mladé publikum přilepené k sociálním sítím, což bych sám nikdy nedokázal.

■ *JŽ: Na které ze svých kolegů nejraději vzpomínáte a proč?*

JG: To je celý zástup osobností. Kromě už jmenovaných významných osobností to byli především oba mí znamenití kolegové v Praze, tj. Luboš Kohoutek a Zdeněk Sekanina, od nichž jsem se fakticky naučil víc než od většiny tehdejšího sboru na katedře astronomie. Pak jsem měl štěstí na řadu astronomů v Ondřejově, především Dr. Zdeňka Ceplechu, prof. Zdeňka Švestku, prof. Josipa Kleczka a své studenty z Brna prof. Zdeňka Mikuláška, Dr. Tomáše Horáka, doc. Zdeňka Pokorného, na Slovensku pak Dr. Drahomíra Chochola a Dr. Ladislava Hrice, v Hradci Králové Dr. Miroslava Ouhrabku a v Ondřejově Dr. Stanislava Štefla a Dr. Michala Sobotku. K nim pak mohu přidat ještě své doktorandy z Fyzikálního ústavu Dr. Michaela Prouzu, Dr. Martinu Boháčovou a Dr. Radomíra Šmídu.

■ *JŽ: Koho z historických osobností astronomie byste chtěl osobně potkat a na co byste se ho zeptal?*

JG: Mým favoritem by byl Johannes Kepler, naprosto neuvěřitelný génius. Optal bych se ho, co si myslí o tom, že je v noci tma.

■ *JŽ: A na závěr bych se vás ráda zeptala, co byste vzkázal našim čtenářům?*

JG: Hm, měl jsem možnost zpovídat v životě několik významných osobností, mj. holandského astronoma prof. Jana Oorta, astronauta Eugena Cernana, indického předsedu Mezinárodní astronomické unie prof. Vainu Bappu, dalšího předsedu této unie argentinského prof. Jorge Sahadeho a také prof. Zdeňka Kopal. Na závěr rozhovoru jsem každému položil stejnou otázku, jakou teď kladete mně. Každý z nich odpověděl svými slovy, ale smysl byl stejný: „Když se o něco budete opravdu snažit, tak toho také dosáhnete!“

■ *JŽ: Děkuji vám za rozhovor a za celou redakci vám přeji mnoho dalších zajímavých astronomických zážitků.*

V srpnu 2015 Grygar podepsal výzvu *Vědci proti strachu a lhostejnosti*, která reagovala na protimigrační a protimuslimské nálady v české společnosti. Foto: S. Kyselová, AV ČR